

В. Л. МАРИНЮК

аспірант кафедри публічного врядування

Інститут адміністрування, державного управління та професійного розвитку

Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID: 0009-0008-8022-1298

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НИМ У ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

Стаття присвячена пріоритетам розвитку ринку праці та публічного управління ним у поствоєнний період в Україні. Відмічено, що воєнні дії призводять до масштабних змін у структурі зайнятості, міграційних процесах, рівні безробіття, а також до необхідності переорієнтації економічних секторів. Відповідно, важливими проблемами є руйнування підприємств, зменшення кількості робочих місць, професійна невідповідність частини населення до нових економічних реалій, а також потреба у швидкій адаптації публічних управлінських механізмів до нових викликів. Зважаючи на це, держава має створювати стимули для розвитку бізнесу, залучення інвестицій та формування ефективних політик соціального захисту та зайнятості. Тому мета статті полягає в обґрунтуванні пріоритетів розвитку ринку праці та публічного управління ним у поствоєнний період.

В статті зазначено, що після війни країна стикається з масштабними соціально-економічними викликами, які потребують швидких та ефективних рішень у сфері ринку праці. Підкреслено, що основними завданнями державної політики стають створення робочих місць, відновлення підприємств, адаптація трудового потенціалу до нових умов та забезпечення соціального захисту громадян в цілому. Розглянуто основні проблеми на ринку праці, спричинені воєнними діями в Україні. Наголошено на тому, що держава має відігравати ключову роль у стабілізації ринку праці шляхом ефективного публічного управління, здатного адекватно реагувати на виклики сьогодення. Виділено дії, які включає публічне управління в кризових умовах. Обґрунтовано основні стратегічні пріоритети розвитку ринку праці України у поствоєнний період.

Результати дослідження показали, що післявоєнне відновлення ринку праці потребує комплексного підходу, що включає стимулювання економіки, реінтеграцію трудових ресурсів, розвиток освіти та підтримку підприємництва. Підкреслено, що успішна реалізація зазначених заходів сприятиме не лише стабілізації кризової ситуації на ринку праці, а й забезпечить швидке економічне зростання, соціальну стабільність та підвищення якості життя населення в цілому, тобто сталий розвиток економіки в довгостроковій перспективі.

Ключові слова: публічне управління, ринок праці, поствоєнний період, пріоритети, розвиток, зайнятість, держава, населення.

V. L. MARYNYUK

Postgraduate Student at the Department of Public Administration

Institute of Administration, Public Administration and Professional Development

of Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0009-0008-8022-1298

PRIORITIES OF LABOR MARKET DEVELOPMENT AND PUBLIC MANAGEMENT IN THE POST-WAR PERIOD

The article is devoted to the priorities of the development of the labor market and its public management in the post-war period in Ukraine. It is noted that military actions lead to large-scale changes in the employment structure, migration processes, unemployment levels, as well as the need to reorient economic sectors. Accordingly, important problems are the destruction of enterprises, a decrease in the number of jobs, professional unpreparedness of part of the population to new economic realities, as well as the need for rapid adaptation of public management mechanisms to new challenges. Given this, the state should create incentives for business development, attracting investments and forming effective social protection and employment policies. Therefore, the purpose of the article is to substantiate the priorities of the development of the labor market and its public management in the post-war period.

The article states that after the war, the country is facing large-scale socio-economic challenges that require quick and effective solutions in the labor market. It is emphasized that the main tasks of state policy are the creation of jobs, the restoration of enterprises, the adaptation of labor potential to new conditions and the provision of social protection for citizens in general. The main problems in the labor market caused by military actions in Ukraine are considered. It is emphasized that the state should play a key role in stabilizing the labor market through effective public administration, capable of adequately responding to the challenges of today. The actions that public administration in crisis conditions includes are highlighted. The main strategic priorities for the development of the labor market of Ukraine in the post-war period are substantiated.

The results of the study showed that the post-war restoration of the labor market requires a comprehensive approach, including stimulating the economy, reintegration of labor resources, development of education and support for entrepreneurship. It is emphasized that the successful implementation of these measures will contribute not only to the stabilization of the crisis situation in the labor market, but also to ensure rapid economic growth, social stability and an increase in the quality of life of the population as a whole, that is, sustainable development of the economy in the long term.

Key words: public administration, labor market, post-war period, priorities, development, employment, state, population.

Постановка проблеми

Поствоєнний період характеризується значними соціально-економічними викликами, серед яких особливе місце займає відновлення ринку праці та ефективне публічне управління ним. Воєнні дії призводять до масштабних змін у структурі зайнятості, міграційних процесах, рівні безробіття, а також до необхідності переорієнтації економічних секторів.

Важливими проблемами є руйнування підприємств, зменшення кількості робочих місць, професійна невідповідність частини населення до нових економічних реалій, а також потреба у швидкій адаптації публічних управлінських механізмів до нових викликів. Держава має створювати стимули для розвитку бізнесу, залучення інвестицій та формування ефективних політик соціального захисту та зайнятості.

Отже, постає питання визначення пріоритетних напрямів розвитку ринку праці та ефективного державного управління ним у поствоєнний період, що є ключовим фактором стабілізації та подальшого економічного зростання країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Особливості функціонування ринку праці в сучасних умовах цікавлять багатьох дослідників. Зокрема, серед провідних науковців, які займаються цією проблематикою, варто виділити таких як О. Василенко [2], О. Войтик [1], Р. Войтович [4], М. Дяченко [2], К. Дубич [4], Л. Коцан [3], Н. Мазій [1], Н. Павліха [3], А. Савчук [3], К. Супрун [5], І. Цимбалюк [3], О. Уніга [3] та багато інших.

У своїх публікаціях вони піднімають питання функціонування ринку праці в кризових умовах та напрямків удосконалення його державного регулювання, вивчають державне управління зайнятості населення регіону, розглядають особливості розвитку ринку праці в контексті економіки добробуту, зокрема, регулювання доходів населення, аналізують публічне управління у сфері зайнятості в Україні у контексті євроінтеграції, оцінюють механізми публічного управління інноваційним розвитком сфери зайнятості населення України.

Проте воєнні дії на території України та потреба обґрунтування пріоритетів публічного управління ринку праці в поствоєнний період передбачають потребу глибоких наукових досліджень у цьому напрямку, що зумовило вибір теми статті.

Формулювання мети дослідження

Мета статті полягає в обґрунтуванні пріоритетів розвитку ринку праці та публічного управління ним у поствоєнний період.

Викладення основного матеріалу дослідження

Поствоєнний період для будь-якої країни характеризується складними соціально-економічними трансформаціями. Значна частина працездатного населення або змінила місце проживання, або втратила роботу через руйнування підприємств, інфраструктури та скорочення бізнес-активності. Ринок праці зазнає структурних змін: зростає попит на робітничі спеціальності у сфері відбудови, але водночас відбувається перевантаження секторів, що залишилися незмінними.

Після війни країна стикається з масштабними соціально-економічними викликами, які потребують швидких та ефективних рішень у сфері ринку праці. Основними завданнями державної політики стають створення робочих місць, відновлення підприємств, адаптація трудового потенціалу до нових умов та забезпечення соціального захисту громадян в цілому.

В Україні воєнні дії спричинили такі основні проблеми на ринку праці:

- значне зростання рівня безробіття, особливо серед внутрішньо переміщених осіб та в регіонах, що зазнали найбільших руйнувань;
- дефіцит кваліфікованих кадрів через еміграцію спеціалістів, особливо у сфері медицини, ІТ, освіти та інженерії;
- зміна структури зайнятості, що потребує адаптації освітньої системи та програм перекваліфікації;
- скорочення малого та середнього бізнесу, що є основним джерелом створення робочих місць.

Держава має відігравати ключову роль у стабілізації ринку праці шляхом ефективного публічного управління, здатного адекватно реагувати на виклики сьогодення. Публічне управління в кризових умовах включає наступні дії:

- розробку та реалізацію в державі комплексної стратегії працевлаштування;
- реформування Державної служби зайнятості для більшої ефективності;
- забезпечення прозорості ринку праці та боротьба з тіньовою зайнятістю;
- залучення міжнародних інвестицій у створення нових робочих місць на ринку.

Успішна реалізація зазначених заходів сприятиме не лише стабілізації кризової ситуації на ринку праці, а й забезпечить в цілому сталий розвиток економіки в довгостроковій перспективі. Тому для відновлення української економіки необхідно визначити основні стратегічні пріоритети розвитку ринку праці у поствоєнний період, серед яких варто виділити ті, які представлені на рис. 1.

Масштабне відновлення інфраструктури та створення нових робочих місць передбачає реалізацію державних програм з реконструкції зруйнованих міст та підприємств дасть змогу забезпечити значну кількість робочих місць. Будівельна сфера стане одним із локомотивів економіки, що сприятиме як працевлаштуванню, так і розвитку суміжних галузей.

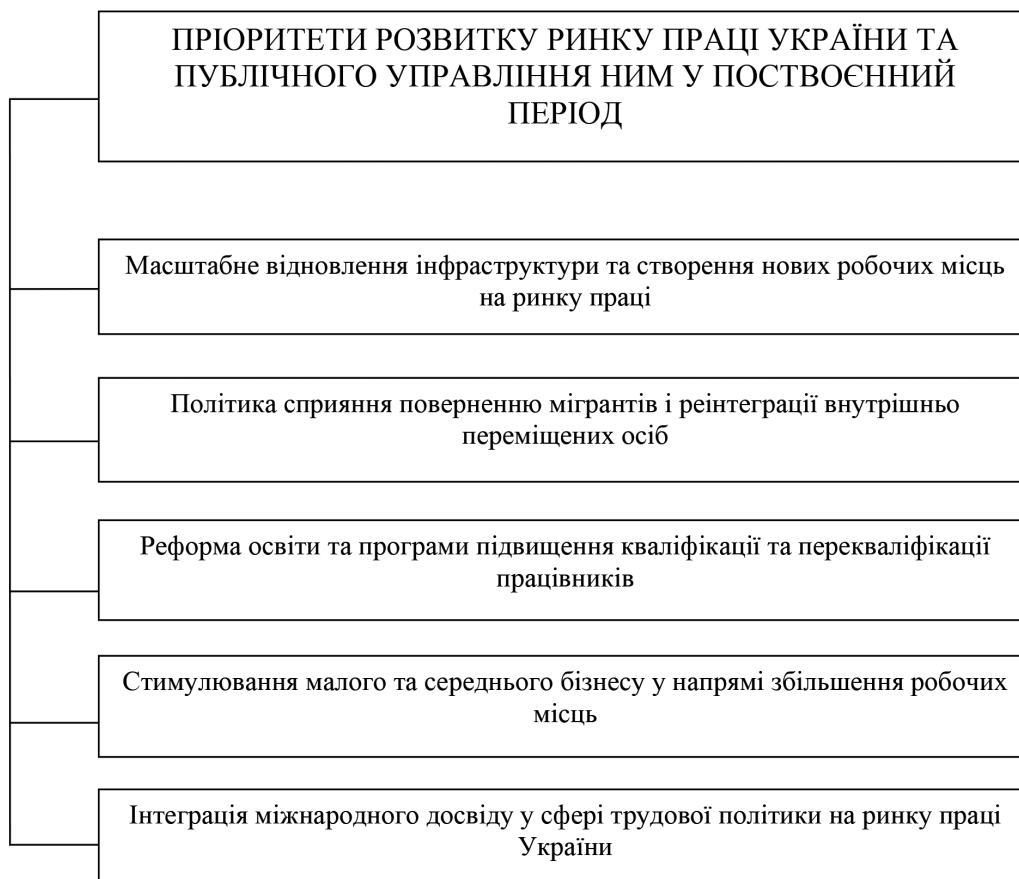

Рис. 1. Пріоритети розвитку ринку праці та публічного управління ним у поствоєнний період

Джерело: власні узагальнення

Одним із найголовніших пріоритетів є фізичне відновлення країни, яке сприятиме створенню тисяч нових робочих місць у будівельній галузі, сфері виробництва будівельних матеріалів, логістики та транспорту. З цією метою потрібно забезпечити:

- 1) будівельний бум (необхідність відбудови житлових будинків, доріг, мостів, комунальних об'єктів та промислових підприємств);
- 2) залучення інвесторів у відбудову (сприяння приходу приватного капіталу та міжнародних донорів для фінансування великих інфраструктурних проєктів);
- 3) створення державних програм з працевлаштування (забезпечення робочими місцями найбільш вразливих категорій населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб та ветеранів).

Політика сприяння поверненню мігрантів і реінтеграції внутрішньо переміщених осіб спрямована на створення умов для повернення кваліфікованих працівників, зокрема через податкові стимули, державні гранти та забезпечення житлом, для зменшення кадрового дефіциту. Через війну значна кількість працездатного населення виїхала за кордон або змінила місце проживання в межах країни. Для ефективного відновлення економіки необхідно створити умови для повернення кваліфікованих працівників та їхньої інтеграції у ринок праці, зокрема, шляхом:

- 1) програми заохочення повернення фахівців: податкові стимули, компенсація витрат на житло та допомога у відкритті власного бізнесу;

2) забезпечення робочими місцями внутрішньо переміщених осіб: адаптація регіональних ринків праці до потреб внутрішньо переміщених осіб та створення нових економічних можливостей у приймаючих громадах;

3) залучення досвіду мігрантів: використання знань та зв'язків українців, які працювали за кордоном, для розвитку експорту, інновацій та підприємництва.

Реформа освіти та програми перекваліфікації означає те, що після війни змінюється структура економіки, що вимагає адаптації освітньої системи до нових умов. Велика кількість спеціалістів втратила роботу через руйнування підприємств або зміну економічних пріоритетів, тому потрібно розвивати механізми швидкої перекваліфікації. Впровадження програм швидкої перекваліфікації допоможе людям швидко знаходити роботу в нових умовах. В цьому контексті потрібно забезпечити наступне:

1) оновлення професійної освіти (розширення мережі центрів професійної підготовки та впровадження сучасних навчальних програм);

2) державні програми перекваліфікації для ветеранів і внутрішньо переміщених осіб (створення курсів для швидкого освоєння затребуваних професій);

3) розвиток дуальної освіти (тісна співпраця між закладами освіти та бізнесом для підготовки кадрів, що відповідають потребам ринку);

4) популяризацію технічних професій (сприяння розвитку робітничих спеціальностей (будівництво, машинобудування, інженерія) через державні гранти та інформаційні кампанії).

Стимулювання малого та середнього бізнесу є важливим пріоритетом, зважаючи на те, що ця сфера відіграє ключову роль у створенні нових робочих місць і є основою економічного відновлення, адже саме він створює найбільшу кількість робочих місць. Однак під час війни багато підприємств закрилося або зазнало значних втрат. Для його підтримки необхідно:

1) спрощення регуляторних процедур: зменшення податкового навантаження на малий та середній бізнес та скорочення бюрократичних бар'єрів;

2) доступ до фінансування: державні та міжнародні програми кредитування і грантової підтримки підприємств;

3) розвиток бізнес-інкубаторів та стартап-екосистем: сприяння розвитку інноваційних підприємств та підтримка технологічних рішень;

4) перенесення бізнесу в безпечні регіони: створення умов для релокації підприємств із зони бойових дій та надання пільг для відновлення виробництва.

Інтеграція міжнародного досвіду у сфері трудової політики передбачає співпрацю з міжнародними партнерами, що допоможе впровадити ефективні моделі регулювання ринку праці, які застосовувалися в інших країнах після військових конфліктів. Досвід відбудови економіки після воєнних конфліктів у різних країнах (Німеччина, Японія, Хорватія, Південна Корея) показує, що успішна політика ринку праці повинна базуватися на підтримці зайнятості та стимулюванні економічного зростання. Тому в даному контексті потрібно забезпечити наступне:

1) залучення іноземних інвестицій (створення привабливих умов для міжнародних компаній та розвитку нових галузей);

2) розвиток публічно-приватного партнерства (співпраця держави, бізнесу та міжнародних організацій у сфері працевлаштування);

3) перенесення європейських стандартів трудової політики (впровадження найкращих практик у сфері соціального захисту, колективних договорів та контролю за дотриманням прав працівників).

Для того щоб усі зазначені ініціативи були реалізовані ефективно, необхідно реформувати систему публічного управління у сфері зайнятості. Для цього потрібно забезпечити:

1. Оновлення Державної служби зайнятості шляхом перетворення її з бюрократичної установи на сучасний центр кар'єрного розвитку.

2. Боротьбу з тіньовою зайнятістю, тобто створення стимулів для легального працевлаштування, зниження податкового тиску на зарплати та впровадження системи мотивації для бізнесу.

3. Цифровізацію державних послуг за рахунок створення єдиної електронної платформи для працевлаштування, онлайн-курсів, видачі грантів та реєстрації підприємств.

4. Дію програм підтримки молоді та ветеранів у вигляді спеціальних грантів, стажування та можливості розвитку кар'єри для найбільш вразливих категорій населення.

Висновки

Післявоєнне відновлення ринку праці потребує комплексного підходу, що включає стимулювання економіки, реінтеграцію трудових ресурсів, розвиток освіти та підтримку підприємництва. Ключову роль відіграє ефективне державне управління, міжнародне партнерство та впровадження найкращих практик регулювання зайнятості. Успішна реалізація цих заходів сприятиме швидкому економічному зростанню, соціальній стабільності та підвищенню якості життя населення.

Список використаної літератури

1. Войтик О. Є., Мазій Н. Г. Ринок праці в кризових умовах та напрямки удосконалення його державного регулювання. *Демократичне врядування*. Вип. 2 (30). 2022. С. 144–157. DOI: <https://doi.org/10.23939/dg2022.02.144>
2. Дяченко М. І., Василенко О. П. Державне управління зайнятості населення регіону. *Державне управління, удосконалення та розвиток*. 2018. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1183> (дата звернення 08.02.2025).
3. Економіка добробуту: регулювання доходів населення та розвиток ринку праці [Текст]: монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Олег Вікторович Уніга, Лілія Миколаївна Коцан, Анастасія Юріївна Савчук. Луцьк : ВежаДрук, 2022. 212 с.
4. Публічне управління у сфері зайнятості в Україні у контексті євроінтеграції: проблеми, ефективність, інноваційність, результативність: колективна монографія / за наук. ред. д. держ. упр. Р. В. Войтович та К. В. Дубич. Київ, 2020. 480 с.
5. Супрун К. В. Механізми публічного управління інноваційним розвитком сфери зайнятості населення України. *Вісник післядипломної освіти*. Вип. 17(46) «Серія «Соціальні та поведінкові науки» (психол. 053, економічні 051, держ. управління 281). 2021. С. 236–266.

References

1. Voytyk O. YE., Mazyi N. H. (2022). Rynok pratsi v kryzovykh umovakh ta napryamky udoskonalennya yoho derzhavnoho rehulyuvannya [The labor market in crisis conditions and directions for improving its state regulation]. *Demokratychnе vryaduvannya*. no. 2 (30). pp. 144–157. DOI: <https://doi.org/10.23939/dg2022.02.144>
2. Dyachenko M. I., Vasylenko O. P. (2018). Derzhavne upravlinnya zaynyatosti naselelnya rehionu [State Department of Employment of the Population of the Region]. *Derzhavne upravlinnya, udoskonalennya ta rozvytok*. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1183>
3. Ekonomika dobrobutu: rehulyuvannya dokhodiv naselelnya ta rozvytok rynku pratsi (2022). [Welfare economics: regulation of population incomes and development of the labor market]: monohrafiya / Nataliya Volodymyrivna Pavlikha, Iryna Oleksandrivna Tsymbalyuk, Oleh Viktorovych Uniha, Liliya Mykolayivna Kotsan, Anastasiya Yuriyivna Savchuk. Luts'k: VezhaDruk, 212 p.
4. Publichne upravlinnya u sferi zaynyatosti v Ukrayini u konteksti yevrointehratsiyi: problemy, efektyvnist', innovatsiynist', rezul'tatyvnist' (2020) [Public administration in the field of employment in Ukraine in the context of European integration]: kolektyvna monohrafiya / za nauk. red. d. derzh. upr. R. V. Voytovych ta K. V. Dubych. Kyiv, 480 p.
5. Suprun K. V. (2021). Mekhanizmy publichnoho upravlinnya innovatsiynym rozvytkom sfery zaynyatosti naselelnya Ukrayiny [Mechanisms of public management of innovative development of the sphere of employment of the population of Ukraine]. *Visnyk pislyadyplomnoyi osvity*. Vyp. 17(46) "Seriya "Sotsial'ni ta povedinkovi nauky" (psykhol. 053, ekonomichni 051, derzh. upravlinnya 281). pp. 236–266.